

Torah from Around the World

---

*De Eeuwige zal macht aan zijn volk verlenen,
de Eeuwige zal zijn volk zegenen met vrede.*

Tehilliem 29:11

Sjabbat 2 december 2023/19 Kislew 5784, Wajisjlach, Beresjiet/Genesis 32:4 - 36:43

Tanach blz. 66 - 75

Haftara: Jehosjoea 9:1 -20

Tanach blz. 447 - 448

Vertaler: Bram Lagendijk

Commentaar: **Dr. Walter Herzberg** was als universitair docent Tanach studie en pastorale vaardigheden verbonden aan *The Jewish Theological Seminary*.

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Onze angsten onder ogen zien

Kort nadat hij Aram, de woonstreek van zijn schoonvader Lawan, had verlaten, samen met zijn vrouwen, kinderen en bezittingen, gaf Ja'akov boodschappers de opdracht om naar zijn broer Esav in Edom te gaan en te zeggen: "Uw dienaar Ja'akov laat u weten dat hij een tijdlang bij Lawan heeft gewoond en pas nu bij hem is weggegaan. Hij heeft daar runderen, ezels, schapen en geiten in bezit gekregen, en ook slaven en slavinnen. Deze boodschap laat hij aan u, zijn heer, overbrengen in de hoop dat u hem goedgezind zult zijn."
(Bereesjiet/Genesis 32:5-6)

Bij terugkomst vertellen de boodschappers dat Esav Ja'akov zelf tegemoet komt, met vierhonderd man!

Toen hij dit hoorde, “werd Ja'akov **erg bang** en werd hij **ongerust**. Daarom verdeelde hij zijn mensen over twee kampen, evenals zijn schapen en geiten en zijn runderen en kamelen. Als Esav op het ene kamp afkomt en daar alles doodt, dacht hij, kan het andere kamp tenminste nog ontkomen”. (*Bereesjiet 32:8-9*)

Vertalers en commentatoren hebben overwogen hoe de ogenschijnlijke overbodigheid van 'erg bang' en 'ongerust' kan worden begrepen. Verder peinen ze over de aanleiding voor deze emoties, vooral omdat Ja'akov kort daarvoor zekerheid van God had gekregen. Uit de reacties van de commentatoren op Ja'akov kunnen we lering trekken omtrent de drijfveren van onze eigen emotionele reacties.

Psychologie van de angst

Rasji (Rabbi Sjloomo Jitschaki, Frankrijk, 1040–1105), die regelmatig vragen over overbodigheid opwerpt, maakt een onderscheid tussen 'angst' en 'onrust', waarbij hij stelt dat Ja'akov “bang werd dat hij **gedood** kon worden en ongerust dat hij anderen zou kunnen **doden**. Rasji laat de psychologie zien van iemand die zich in een mogelijk gevaarlijke situatie bevindt en zich dubbel zorgen maakt: over zijn eigen leven en over de klaarblijkelijke gevolgen van het nemen van het leven van iemand anders.

Angst voor jezelf tegenover angst voor anderen

Be'er Yitzhak (Yitzhak Horowitz, negentiende eeuw, Jaroslav) borduurt voort op Rasji's interpretatie en maakt nader onderscheid tussen de zorgen over het eigen leven en de zorgen over het nemen van iemands leven:

“Hij (Rasji) loste de kwestie van overbodigheid op zijn gebruikelijke mooie manier op: angst en onrust zijn beide emotionele reacties die opkomen als gevolg van een mogelijk moeilijke situatie in de toekomst... Angst is echter sterker dan onrust. Daarom legde hij (Rasji) uit dat angst verwijst naar de grote(re) pijn die gepaard gaat met iemands (persoonlijke) tegenslag in de toekomst, terwijl voor de tegenslag van anderen het woord onrust wordt gebruikt...”

Toledot Jitschak (Jitschak Karo, 1458–1535, Spanje) biedt tekstondersteuning bij de interpretatie van *Be'er Yitzhak*, waarbij hij het gebrek aan eensluidendheid opmerkt: “Over de mogelijkheid dat hij zou worden vermoord, zegt de tekst dat hij (Ja'akov) 'erg vreesde' terwijl de tekst over de (mogelijkheid) om anderen te doden niet 'zeer ongerust' vermeldt, maar eenvoudigweg ongerust”, aangezien de daad uit zelfverdediging zou zijn. Zoals de rabbijnen zeggen: “Als iemand je komt vermoorden, dood hem dan eerst.” Niettemin, zoals *Divrei David* (Rabbin David Halevi Segal, 1586-1667, Oekraïne/Polen) stelt, “is het nog steeds pijnlijk voor hem dat het door zijn hand zover komt”.

Het is begrijpelijk dat gevaar voor jezelf de grootste angst veroorzaakt, maar het doden van een ander is een traumatische gebeurtenis, zelfs als dat uit zelfverdediging gebeurt of wanneer de omstandigheden het anderszins rechtvaardigen.

Radak (Rabbin David Kimhi, 1160-1235, Provence) is het daarentegen niet eens met Rasji en anderen, en stelt dat de twee woorden – angst en onrust – de extreme aard van Ja'akovs angst benadrukken. De herhaling is eerder een stilistisch middel om de nadruk te leggen dan

dat het twee verschillende aspecten van angst weerspiegelt. Zijn commentaar komt het beste tot uiting in de *New Living Translation* (red.: Engelse Bijbelvertaling), waarin slechts één woord, 'doodsbang', wordt gebruikt in plaats van twee.

Een psycho-theologische interpretatie van angst

De Malbim (Meir Leibush ben Yehiel Michel Wisser, Rusland, 1809-1879) hanteert een andere benadering en beschouwt de twee woorden als causaal met elkaar verbonden: "Iemand die op God vertrouwt, hoeft de mensheid niet te vrezen. Wat betekent dat angst aangeeft dat iemands vertrouwen in God niet is wat het zou moeten zijn..." In het geval van Ja'akov "kreeg hij van God de verzekering dat hij niet bang zou moeten zijn... En op het moment dat Ja'akov zich realiseerde dat hij bang was, raakte hij daardoor van streek..." Met andere woorden, Ja'akov was ongerust omdat hij beseftte dat zijn angst voor Esav erop duidde dat zijn geloof in God tekortschoot.

De Mei Hashiloach (Rabbijn Mordechai Yosef Leiner uit Izbica, Polen, 1801-1854) biedt een psycho-theologische interpretatie die vergelijkbaar is met die van Malbim. In het commentaar op Sjemot/Exodus 1:21: "Aangezien de vroedvrouwen God vreesden, heeft Hij huizen voor hen gemaakt", merkt de Mei Hashiloach op dat de vroedvrouwen ongehoorzaam waren aan het bevel van de farao om de mannelijke baby's te doden, en dat "wanneer iemand bang is voor een andere persoon, hij geen gemoedsrust heeft. Vrees voor God geeft echter op zichzelf een gevoel van rust. De huizen die God voor de vroedvrouwen maakte, zijn exemplarisch voor gemoedsrust... en toen (de vroedvrouwen) dit gevoel van kalmte ervoeren vanwege (hun) vrees voor God, voelden ze geen enkele angst voor farao's verordening..." Deze psycho-theologische interpretatie is betekenisvol op theoretisch niveau, hoewel in praktijk brengen van de les een uitdaging kan zijn. Velen van ons zijn vaak overdreven bezorgd voor de reacties en indrukken van anderen.

Een psycho-politieke interpretatie van angst

Toracommentaar *Keli Yekar* (Shelomo Efraim Luntschitz, 1550-1619 Polen, Praag) gaat ook in op de vraag waarom Ja'akov bang was, zelfs "nadat God hem tweemaal had beloofd dat Hij hem zou beschermen!" Dat suggereert dat het antwoord kan worden gevonden in de Talmoedische passage "wie zijn vriend vleit, zal uiteindelijk in zijn handen vallen" (*Sota 41b*):

Ja'akov beseftte op zichzelf dat hij gezondigd had door de boosaardige (Esav) te vleien door te zeggen "zo zegt uw dienaar Ja'akov" en door Esav bij wijze van vleierij aan te spreken met "mijn heer". Dat maakte hem bang, omdat Ja'akov wist dat dit de handelwijze is van degenen die een boosaardig iemand vleien: uiteindelijk vallen ze in zijn handen.

Is dit misschien een psycho-politieke interpretatie, waarbij iemand wordt gewaarschuwd voor de potentiële gevaren van vleierij en daarmee zwakte aan zijn vijand toont?

Angst blokkeren

Ten slotte suggereert Bekhor Shor (Joseph ben Isaac Bekhor Shor, Frankrijk, twaalfde eeuw) dat Ja'akov bang en ongerust was omdat hij niet wist wat hij moest doen. Als de bedoelingen van Esav gevaarlijk waren, zou Ja'akov de mogelijkheid overwegen om te vluchten. Maar, omdat Esav hem misschien zou komen eren, zou een vlucht van Ja'akov de haat van Esav kunnen aanwakkeren, waardoor hij Ja'akov zou achtervolgen. Aan de andere kant, als de bedoelingen van Esav gevaarlijk waren, had Ja'akov het gevoel dat hij Esav en zijn 400 mannen niet zou kunnen overwinnen. Daarom, zo concludeert Bekhor Shor, was Jacob

“ongerust omdat hij niet wist wat hij moest doen: vluchten of blijven.” Hij besloot zijn mensen over twee kampen te verdelen, zodat Esav “niet zou merken dat dit vanwege hem werd gedaan”. Hebben we niet allemaal situaties meegemaakt waarin we geen beslissing konden nemen omdat we niet zeker wisten wat de juiste weg was?

Indirect de Tora ervaren

Op een ontvankelijke manier de details van de Toratekst lezen, samen met de inzichten van de commentatoren, kan ons de mogelijkheid bieden om persoonlijk relevante situaties en reacties uit het echte leven te onderzoeken. We hebben allemaal momenten waarop we worden gegrepen door angst en onrust, maar de aard van en de aanleiding voor deze emoties kunnen variëren. De analyses van Ja’akovs reacties door de commentatoren stellen ons in staat na te denken over wanneer en waarom we in ons eigen leven angst en onrust hebben gevoeld.